

УДК 327.83-0.58.34

Міжнародні неурядові організації та їх внесок у проблему подолання бідності

Т.О. ГРАЧЕВСЬКА

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпропетровськ, Україна, E-mail: persefona01@mail.ru

Авторське резюме

Проаналізовано особливості діяльності міжнародних неурядових організацій у контексті подолання бідності. Було встановлено, що проблема боротьби з бідністю постала у вітчизняній науці, на відміну від західної, лише у 90-х роках минулого століття й звернення до неї провідних дослідників було зумовлено об'єктивними процесами, які відбувалися в українському суспільстві. Визначено основні підходи та стратегії діяльності даних організацій щодо мобілізації громадської думки задля реалізації ініціатив забезпечення інтересів соціально незахищених верств населення.

Особлива увага була приділена специфіці діяльності щодо подолання бідності такої організації, як Оксфам. У статті проаналізовано провідні проекти та ініціативи даної організації: створення крамниць, де продаються товари з країн, які належать до «третього світу», проведення інформаційних та пропагандистських компаній щодо гарантування продовольчої безпеки, запровадження «податку Робін Гуда».

Автор статті особливу увагу приділяє аналізу наукових публікацій як вітчизняних, так і закордонних, передусім російських вчених, присвячених проблемам консолідації міжнародного співтовариства в цій сфері. Зокрема, були розглянуті роботи таких науковців, як В.Адамик, В.Васютинський, О.Горенко, Ю.Соболевська.

Належне місце в роботі відводиться характеристиці наявних стратегій боротьби з бідністю. Стверджується, що міжнародні неурядові організації, зважаючи на обмеженість їх матеріальних ресурсів, не можуть бути надзвичайно широко до них залученими. Окреслено проблеми, з якими зустрічаються міжнародні неурядові організації в сфері вирішення проблем бідності.

Ключові слова: міжнародні неурядові організації, бідність, міжнародне співробітництво, Оксфам, глобальне громадянське суспільство, стратегія боротьби з бідністю.

International NGOs and their contribution to overcoming poverty

Т.О. HRACHEVSKA

The Oles Honchar Dnepropetrovsk national university, Dnepropetrovsk, Ukraine
E-mail: persefona01@mail.ru

Abstract

The peculiarities of the activities of international NGOs in the context of poverty alleviation are analyzed. It was discovered that the problem of fighting poverty was raised in native science, unlike Western, only in the 90's of XXth century, and such studies of leading scholars were driven by objective processes in Ukrainian society. The basic approaches and strategies of NGO in mobilizing public opinion and promoting initiatives to ensure the interests of socially disadvantaged groups are defined.

Special attention is paid to the activity of such poverty alleviation organization as Oxfam. The article analyzes the major projects and initiatives of this organization: opening of stores that sell goods from countries, which belong to so called "third world", public information and promotional companies to guarantee food security, the introduction of "Robin Hood tax".

The author pays special attention to the analysis of publications, both domestic and foreign, especially by Russian scientists, devoted to problems of consolidation of the international community in combating poverty. In particular, works of such scholars as V. Adamyk, V. Vasyutynskyy, O. Horenko, Yu. Sobolevskaya are studied.

The article also characterizes existing strategies of combating poverty. It is argued that international non-governmental organizations, limited in their financial resources, can't be widely involved in them. Main challenges, facing international NGO in addressing problems of poverty, are also outlined.

Keywords: international NGOs, poverty, international cooperation, Oxfam, the global civil society, strategy to fight poverty.

Постановка питання. Кінець ХХ – початок ХХІ століття ознаменувався початком принципово нового етапу теорії та практики міжнародного співробітництва, який характеризується посиленням ролі суб'єктів глобального громадянського суспільства у вирішенні соціально-економічних, гуманітарних проблем, подоланні наслідків глобальних катастроф, боротьбі з

поширенням епідемій небезпечних хвороб. Незважаючи на численні дискусії, які вже не одне десятиліття точаться з приводу тлумачення дефініції «глобальне громадянське суспільство» [7], активна діяльність міжнародних неурядових організацій, попри неоднозначне ставлення до неї серед представників різних політичних сил, є вагомим доказом на користь його існу-

© Т.О. Грачевська, 2014

вання. Саме міжнародні неурядові організації традиційно докладають найбільше зусиль щодо вирішення проблем, на які держави та міжнародні організації не звертають достатньої уваги або у вирішенні яких не досягли суттєвих результатів. Серед них важливе місце належить питанням гарантування та захисту соціально-економічних прав в цілому, та проблемі подолання бідності зокрема. Безперечно, міжнародні неурядові організації докладали надзвичайно багато зусиль щодо вирішення чи бодай зменшення масштабів цієї проблеми, сприяли переведенню її з абстрактного в більш конкретний вимір. На думку В.Адамик, саме кінець ХХ століття став переломним у процесах трансформації боротьби з бідністю, адже світова спільнота почала використовувати комплексний підхід до тлумачення економічного розвитку, бідності та пошуку її причин та більш прагматично застосовувати наявні й нові інструменти для її вирішення [2, с. 82]. Не остання роль у цих процесах належала й міжнародним неурядовим організаціям. Саме активізація діяльності таких міжнародних неурядових організацій, як «Оксфам», «Лікарі без кордонів», «Міжнародна амністія», Міжнародний комітет Червоного Хреста, провідна мета діяльності яких на сучасному етапі полягає в створенні умов, в яких пересічні люди зможуть відчувати себе забезпеченими всім необхідним для нормального життя, актуалізує питання їх участі у вирішенні проблеми подолання бідності.

Аналіз досліджень і публікацій. Варто наголосити, що проблема подолання бідності постала у вітчизняній науці, на відміну від західної, лише у 90-х роках минулого століття й звернення до неї провідних дослідників було зумовлено об'єктивними процесами, які відбувалися в українському суспільстві. Слід зазначити, що зараз існують два підходи до дослідження причин бідності. Перший з них надає перевагу дослідженню соціально-економічних причин, інший – акцентує увагу на дослідженні психологічних проблем, які викликають бідність. Саме через це на особливу увагу заслуговує стаття В.Васютинського, присвячена аналізу соціально-психологічних чинників подолання бідності, особливо скрупульозно було досліджено такі поняття, як суб'єктивна та об'єктивна бідність [3]. Трансформації механізмів міжнародної політики у сфері подолання бідності присвячена стаття В.Адамик [2]. Дослідниця охарактеризувала основні умови реалізації сценаріїв подолання бідності, які будуть, на її думку, спиратися на активну міжнародну політичну та економічну співпрацю. Юридичний аспект реалізації проектів боротьби з бідністю як на національному, так і на міжнародному рівні було проаналізовано у публікації А.А. Соболевської та А.К. Попова [7]. Особливостям сприйняття таких понять, як «бідність», «соці-

альна справедливість» приділена увага у статті О.Горенка. Зокрема, науковець приходиться до висновку, що в історії неодноразово відбувався перегляд самого поняття «соціальна справедливість», іноді навіть до повного її заперечення [4, с. 111]. Аналізуючи роль міжнародних неурядових організацій, російський дослідник В.В.Лисенко приходиться до висновку, що своєю активною і цілеспрямованою діяльністю міжнародні неурядові організації не лише висловлюють громадську думку і впливають на її формування, але й мають позитивний вплив на світовий розвиток за допомогою вирішення соціально-гуманітарних проблем, а в деяких випадках і впливаючи на зовнішню політику окремих держав [6]. Таким чином, можна стверджувати, що у політичній науці на належному рівні представлена проблема бідності та пошуку шляхів її подолання, проте більш уважного розгляду потребує питання ролі та місця неурядових міжнародних організацій в розробці теоретичних моделей та реалізації конкретних проектів вирішення цієї проблеми.

Мета дослідження полягає в проведенні аналізу та узагальненні досвіду участі міжнародних неурядових організацій у реалізації проектів та заходів щодо боротьби з бідністю, яка є одним з викликів сучасних глобалізаційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Традиційно проблема бідності асоціюється з країнами «третього світу», проте процеси глобалізації перетворили її на проблему планетарного масштабу, залишатись осторонь якої не можуть і високорозвинуті країни. Країни, які зараз перебувають на периферії світового розвитку, неспроможні самотужки подолати цю проблему, саме тому існує необхідність докладання зусиль на всіх рівнях – від національного до глобального – для її вирішення. Нагальність подолання цієї проблеми обумовлюється також тією обставиною, що вона тісно пов'язана й з іншими проблемами людства – нелегальною міграцією, міжнародним тероризмом, поширенням небезпечних хвороб. Отже, проблема подолання бідності перетворилася на багатоаспектну проблему, до вирішення якої залучені й міжнародні неурядові організації.

На сучасному етапі стратегія боротьби з бідністю включає наступні напрямки: створення економічних можливостей; розширення прав та можливостей бідних прошарків населення, в тому числі щодо зайнятості; підвищення матеріального забезпечення [7, с. 55]. Зважаючи на обмежені матеріальні ресурси, міжнародні неурядові організації можуть не в однаковій мірі залучатися до реалізації всіх вищезазначених складових стратегії боротьби з бідністю. Втім саме вони володіють потужними організа-торськими та мобілізаційними ресурсами для активізації громадських рухів щодо подолання

цієї проблеми, спрямованими на зміни в управлінні, збільшенні ефективності функціонування державних та правових інститутів в соціальній сфері. Міжнародні неурядові організації («Оксфам», Червоний Хрест) формують свої стратегії вирішення соціально-економічних проблем, серед яких бідність займає одне з провідних місць. Безумовно, що чим ширшою буде підтримка з боку громадськості, тим більше шансів у міжнародних неурядових організацій досягти реалізації поставлених завдань.

Однією з найпоширеніших стратегій подолання бідності серед міжнародних неурядових організацій є надання допомоги в тій чи іншій формі (гуманітарна допомога, навчання новій професії, яка в майбутньому дозволить заробляти на життя), проте такий підхід не завжди виправдовує себе, адже дозволяє лише на певний період вирішити проблему. Стратегія збору, оцінювання і використання достовірної інформації з приводу гарантування соціально-економічних прав є магістральною стратегією діяльності міжнародних неурядових організацій в соціальній сфері. Відомі непоодинокі випадки, коли уряди держав ухиляються від взятих на себе зобов'язань у міжнародних угодах, посиляючись на складну економічну ситуацію в державі та інші обставини. Міжнародні неурядові організації займаються збором такої інформації та її використанням з метою ознайомлення широкого загалу зі справжньою ситуацією у соціальній сфері, з проблемою подолання бідності та гарантування соціальних прав громадян. Саме проведення моніторингу є важливою складовою діяльності таких організацій як Міжнародний Комітет Червоного Хреста та «Міжнародна амністія», доповіді яких розглядаються як частина офіційного моніторингу діяльності урядів, які зв'язані нормами міжнародних угод у соціально-економічній сфері. Проведення такого моніторингу є зайвою нагодою повернути увагу до проблем подолання бідності та гарантування права людині на гідні умови життя, в яких проявам бідності не повинно залишатися місця. Стратегія лобювання забезпечення соціально-економічних прав у цілому та боротьби з бідністю зокрема також належить до наявних ресурсів міжнародних неурядових організацій щодо здійснення тиску на національних та міжнародних учасників соціальної сфери з метою досягти бажаних змін в їх діяльності. До найпоширеніших форм здійснення тиску належать наступні: компанії з відправки листів до урядових осіб зі своїми вимогами (найуспішніше ним користується «Міжнародна амністія»); проведення вуличних акцій; висвітлення у засобах масової інформації, до якої бажають повернути увагу громадськості з метою зміни ситуації в певній сфері; проведення неофіційних зустрічей чи брифінгів з представниками офіційної влади. Варто відмітити, що іноді саме цих акцій

достатньо, щоб досягти певних змін у політиці або практиці урядів, міжнародних об'єднань.

Міжнародні неурядові організації також багато уваги приділяють проведенню просвітницької та освітньої роботи, адже збільшення кількості обізнаних громадян щодо проблеми подолання бідності та інших соціально-економічних проблем буде сприяти зростанню прихильників їх ініціатив та проектів у цій царині. Саме ця підтримка є фундаментом успіху діяльності міжнародних неурядових організацій. Для підтвердження цієї тези можна навести приклад роботи наради, організованої представниками міжнародних неурядових організацій у Маастрихті у 1997 р., яка завершилася ухваленням «Маастрихтських принципів». У цьому документі ставився знак рівності між соціально-економічними, культурними, особистісними та політичними правами людини, йшлося про недопустимість ухиляння держав від виконання Пакту про економічні, соціальні та культурні права, а отже, й гарантування належних соціально-економічних умов для громадян стало обов'язком держави. Зазначені обставини позитивно вплинули й на активізацію діяльності міжнародних неурядових організацій у сфері вирішення проблем бідності та гарантування соціально-економічних прав.

Варто окремо зупинитися на аналізі діяльності такої міжнародної неурядової організації, як «Оксфам», для якої саме проблема вирішення бідності є пріоритетною, на подолання якої скеровані всі зусилля її членів у різних кутках світу. Мета діяльності цієї організації полягає у вирішенні проблем бідності та пов'язаних з нею супутніх негараздів, надання людям можливості реалізувати свої права, отримувати гідну плату за виконану роботу. Ця організація виникла в 1942 р. в Оксфорді як комітет допомоги голодуючим, а в 1994 р. представництва цієї організації в Ірландії та Великобританії об'єдналися з представниками десяти інших структур, які займалися питаннями допомоги та розвитку, й утворили Оксфам Інтернейшнл – об'єднання міжнародних неурядових благодійних організацій. На сучасний момент до складу цього утворення входять представники з 17 держав (Австралії, Бельгії, Канади, Франції, Німеччини, Великої Британії, Гонконгу, Ірландії, Нової Зеландії та інших) [11].

«Оксфам» отримує фінансування для своїх програм із різних держав. Цікавою формою створення додаткових можливостей для подолання бідності та створення гідних економічних умов для проживання є створення по всьому світу крамниць, які займаються продажем виробів із країн Африки, Азії, Південної Америки, що є не просто наданням грошової допомоги, а стимулюванням місцевого населення до діяльності та вироблення продукції, за яку вони зможуть отримати платню. До товарів,

які реалізуються в магазинах організації, належать ремісничі вироби, книги, одяг, іграшки, продукти харчування, етнічні сувенірні вироби, що мають етнічний колорит й, окрім головної мети, – отримання хоч і мізерного, але прибутку, слугують справі популяризації культури та звичаїв країн їхнього походження. Грошові надходження з цих магазинів в основному спрямовуються на благодійні програми та програми «Оксфам» з надання допомоги в усьому світі, які фінансуються також за рахунок добровільних пожертвувань громадян Великої Британії, серед яких учасники щорічного марафону в Лондоні. Представники «Оксфам» неодноразово наголошували на тому, що головна їх мета полягає в тому, щоб розробити такі програми, які б дозволили державам самостійно вирішувати свої внутрішні проблеми в сфері не лише подолання бідності, а таких дотичних проблем, як підвищення рівня освіти, охорона здоров'я, гендерна рівність, дотримання прав людини. Загальновідомим є те, що одним з чисельних критеріїв визначення рівності бідності індивіда та країни, на думку В.Адамик, є кількість і якість їжі, доступної для населення, що вказує на тісний зв'язок економічних категорій «бідність» та «продовольча безпека» [1, с. 61]. Напевно, саме тому представники «Оксфам» проводять численні компанії, спрямовані на підвищення уваги до проблем забезпечення продовольчої безпеки та створення належних умов для проживання сільського населення, для якого проблема бідності залишається надзвичайно гострою. «Оксфам» реалізує проект «GROW» у 45 країнах світу, головна мета котрого полягає в трансформації продовольчої системи, спрямованої на забезпечення кожної людини достатньою кількістю їжі. У рамках цього проекту, «Оксфам» надали допомогу африканській країні Малаві на придбання добрив, що дозволило отримати на 20% більший урожай. Представники даної неурядової організації вважають, що необхідно на практиці змінити ставлення до використання, споживання та збереження продовольчих та інших ресурсів нашої планети [5].

«Оксфам» також активно долучається до вирішення таких проблем, як питання забезпечення населення якісними медичними та освітніми послугами, які не в змозі отримувати саме представники соціально незахищених верств населення. Для досягнення цієї мети було розроблено програму добровільних пожертв, відому як «податок Робін Гуда». Даний податок, що його сплачують великі фінансові установи, може принести, за підрахунками його ініціаторів, мільярди доларів, чого вистачить для протистояння викликам у сфері забезпечення бідних прошарків суспільств різних держав. Даний податок отримав схвалення не тільки серед пересічних громадян, а й політичних лі-

дерів провідних держав світу – А.Меркель, Ф.Олланда. Правила здійснення торговельних операцій у сучасному світі також вимагають суттєвих змін, на думку представників організації «Оксфам». Зокрема, її активісти виступили із закликом до урядів держав, міжнародних організацій змінити правила торгівлі таким чином, щоб вони не спричиняли зубожіння незаможних верств, а, навпаки, були складовою подолання проблем бідності. У 2002-2006 рр. було проведено компанію «Зроби торгівлю справедливою», яку підтримали більше 20 мільйонів осіб. «Оксфам» разом з іншими міжнародними організаціями та групами фермерів добилися від Світової організації торгівлі звільнення країн, що належать до «країн третього світу», зменшення мит на імпорт сільськогосподарської продукції, оскільки це було необхідним для забезпечення їх продовольчої безпеки [12].

Отже, «Оксфам» займається масштабною, багатоаспектною діяльністю, спрямованою на вирішення цілого ряду актуальних міжнародних проблем, серед яких чільне місце належить проблемам розвитку, подолання соціально-економічних негараздів, вирішенню проблем бідності. Багатоаспектність та масштабність її ініціатив може слугувати вагомим доказом того, що саме неурядові міжнародні організації є потужним локомотивом мобілізації населення щодо подолання як глобальних, так і локальних проблем людства.

Висновки. Проблема подолання бідності на сучасному етапі для міжнародного співтовариства не існує ізольовано, вона вписана в суперечливий та багатоаспектний контекст процесу світового розвитку. Розвиток світової економіки, зміни клімату, екологічна ситуація на Землі – це об'єктивні фактори, які впливають й, безперечно, матимуть на цю проблему непересічний вплив у майбутньому. З огляду на це, боротьба з бідністю повинна носити безперервний характер, вестися з використанням соціального та людського капіталів глобального суспільства. Міжнародні неурядові організації в своїй діяльності приймають до уваги зазначені аспекти й, намагаючись подолати проблему бідності, не тільки враховують глобальність цієї проблеми, а й її національний та інституційний вимір.

Для більш ефективної участі міжнародних неурядових організацій у вирішенні проблем бідності варто було б створити стратегії поєднання або координації їх зусиль в означеній площині, це б сприяло більш злагодженій співпраці представників різних міжнародних неурядових організацій, виключило б можливість дублювання їх соціальних ініціатив та проектів, дозволило б більш масштабно мобілізувати міжнародну громадську думку в контексті вирішення проблем бідності та супутніх їй соціальних негараздів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Адамик В. Актуальні питання продовольчої безпеки і розвитку сільського господарства у контексті подолання бідності [Текст] / В. Адамик // Вісник Тернопільського нац. економічного ун-ту. – 2009. – № 1. – С. 61-68.
2. Адамик В. Трансформація механізмів міжнародної політики подолання бідності у XXI столітті [Текст] / В. Адамик // Вісник Тернопільського нац. економічного ун-ту. – 2007. – № 2. – С. 82-91.
3. Васютинський В. Соціально-психологічні чинники подолання бідності [Текст] / В. Васютинський // Соц. захист. – 2013. – № 2. – С. 16-17.
4. Горенко О. Боротьба з бідністю як орієнтир про європейської політики [Текст] / О. Горенко // Політ. менеджмент. – 2003. – № 2. – С. 107-121.
5. Оксфам починає реалізацію кампанії «ВЫРАСТИМ ЕДУ ДЛЯ ЖИЗНИ – СОХРАНИМ ПЛАНЕТУ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://grow.clicr.ru/news/5> – Названіє с екрана.
6. Лысенко В.В К вопросу об определении понятия «Международная неправительственная организация» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.juristlib.ru/book_5660.html – Названіє с екрана.
7. Соболевская А. Основные пути борьбы с бедностью [Текст] / А. Соболевская, А. Попов // Трудовое право. – 2005. – № 10. – С. 54-66.
8. Степаненко В. Глобальное гражданское общество: концептуализации и посткоммунистические вариации / В. Степаненко // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2005. – № 2. – С. 156-175.
9. Agriculture campaign // Oxfam International [Electronic resource]. – Regime to access: <http://www.oxfam.org/en/campaigns/agriculture>.
10. Conflict and Disasters campaign // Oxfam International [Electronic resource]. – Regime to access: <http://www.oxfam.org/en/conflict>.
11. Health & Education For All // Oxfam International [Electronic resource]. – Regime to access: <http://www.oxfam.org/en/forall>.
12. Trade campaign // Oxfam International [Electronic resource]. – Regime to access: <http://www.oxfam.org/en/campaigns/trade>.

Стаття надійшла до редакції 04.04.2014

REFERENCES:

1. *Adamyk, V.* Aktualni pytannia prodovolchoi bezpeky i rozvytku silskoho hospodarstva u konteksti podolannia bidnosti (Current Issues of Food Security and Agricultural Development in the Context of Poverty Reduction). *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, 2009, no. 1, pp.61-68.
2. *Adamyk, V.* Transformatsiia mekhanizmv mizhnarodnoi polityky podolannia bidnosti u XXI stolitti (Transformation in Mechanisms of International Policy in Combating Poverty in the XXth Century). *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, 2007, no. 2, pp. 82-91.
3. *Vasiutynskiy, V.* Sotsialno-psykholohichni chynnyky podolannia bidnosti (Social and Psychological Factors of Poverty Reduction). *Sotsialnyi zakhyst*, 2013, no.2, pp. 16-17.
4. *Horenko, O.* Borotba z bidnistiu yak oriientyr proyevropeiskoi polityky (The Fight against Poverty as a Benchmark of European Policy) *Politychnyi menedzhment*, 2003,no.2, pp.107-121.
5. Oksfam nachynaet realizatsiyu kampanyu «VIRASTYM. Edu dlia ZhYZNY. Sokhranym PLANETU» (Oxfam Launches Its Campaign “TO GROW». Food for LIFE. Save the planet “). Regime to access: [httr://grow.clicr.ru/news/5](http://grow.clicr.ru/news/5)
6. *Lisenko, V.V* K voprosu ob opredelenyy poniatyia «Mezhdunarodnaia nepravytelstvennaia orhanyzatsyia» (To Question of Definition of the Concept “International Non-governmnetal Organization”) Regime to access: http://www.juristlib.ru/book_5660.html - Nazva z ekranu
7. *Sobolevskaia, A., Popov, A.* Osnovnie puty borbi s bednostiu. (The Main Ways to Fight Poverty) *Trudovoe pravo*, 2005, no.10, pp.54-66.
8. *Stepanenko, V.* Hlobalnoe hrazhdanskoe obshchestvo: kontseptualyzatsyy u postkommunystycheskye varyat-syy Sotsyolohyia: teoryia, metodi, marketynh (Global Civil Society: Conceptualization and Postcommunist Variations), 2005, no.2,pp.156-175. Regime to access :http://i-soc.com.ua/journal/08_Stepanenko.pdf
9. Agriculture campaign // Oxfam International Regime to access: <http://www.oxfam.org/en/campaigns/agriculture>
10. Conflict and Disasters campaign // Oxfam International. Regime to access: <http://www.oxfam.org/en/conflict>
11. Health & Education For All // Oxfam International Regime to access: <http://www.oxfam.org/en/forall>
12. Trade campaign // Oxfam International Regime to access: <http://www.oxfam.org/en/campaigns/trade>

Грачевська Таміла Олександрівна – кандидат історичних наук, доцент
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
Адреса: 49010, м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, буд. 72
E-mail: persefona01@mail.ru

Hrachevska Tamila Oleksandrivna – PhD in historical science, associate professor
The Oles Honchar Dnepropetrovsk national university
Address: 72, Gagarin Avenue, Dnipropetrovsk, 49010
E-mail: persefona01@mail.ru